Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (sjunde avdelningen)

den 26 september 2024*

”Begäran om förhandsavgörande – Migrerande arbetstagare – Social trygghet – Tillämplig lagstiftning – Förordning (EEG) nr 1408/71 – Artiklarna 13 och 14a – Förordning (EG) nr 883/2004 – Artiklarna 11 och 13.2 – Arbetstagare som bedriver verksamhet som egenföretagare i två eller flera stater, däribland en medlemsstat i Europeiska unionen, en medlem i Europeiska frihandelssammanslutningen (Efta) som är part i avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och Schweiziska edsförbundet – Artikel 87.8 – Begreppet ’rådande situation’ – Avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet – Avtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Schweiziska edsförbundet, å andra sidan, om fri rörlighet för personer”

I mål C-329/23,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Verwaltungsgerichtshof (Förvaltningsdomstolen, Österrike) genom beslut av den 9 maj 2023, som inkom till domstolen den 25 maj 2023, i målet

Sozialversicherungsanstalt der Selbständigen

mot

W M,

ytterligare deltagare i rättegången:

Bundesminister für Soziales, Gesundheit, Pflege und Konsumentenschutz,

meddelar

DOMSTOLEN (sjunde avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden F. Biltgen (referent) samt domarna N. Wahl och M.L. Arastey Sahún,

generaladvokat: M. Szpunar,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

* Rättegångsspråk: tyska.

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– W M, genom A. Wittwer, Rechtsanwalt,

– Österrikes regering, genom A. Posch, J. Schmoll och E. Samoilova, samtliga i egenskap av ombud,

– Tjeckiens regering, genom J. Benešová, M. Smolek och J. Vláčil, samtliga i egenskap av ombud,

– Furstendömet Liechtensteins regering, genom A. Entner-Koch och R. Schobel, båda i egenskap av ombud,

– Europeiska kommissionen, genom F. Clotuche-Duvieusart och B.-R. Killmann, båda i egenskap av ombud,

– Eftas övervakningsmyndighet, genom Brathovde, E. Gromnicka och M.-M. Joséphidès, samtliga i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen dels av rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, i dess ändrade och uppdaterade lydelse enligt rådets förordning (EG) nr 118/97 av den 2 december 1996 (EGT L 28, 1997, s. 1), i dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 631/2004 av den 31 mars 2004 (EUT L 100, 2004, s. 1) (nedan kallad förordning nr 1408/71), dels av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen (EUT L 166, 2004, s. 1, och rättelse i EUT L 200, 2004, s. 1), i dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 465/2012 av den 22 maj 2012 (EUT L 149, 2012, s. 4) (nedan kallad förordning nr 883/2004), och särskilt artikel 13.2 och artikel 87.8 i denna förordning, jämförda med Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 987/2009 av den 16 september 2009 om tillämpningsbestämmelser till förordning (EG) nr 883/2004 (EUT L 284, 2009, s. 1), i dess lydelse enligt förordning nr 465/2012.

2 Begäran har framställts i ett mål mellan å ena sidan Sozialversicherungsanstalt der Selbständigen (socialförsäkringsorgan för egenföretagare) (nedan kallat SVS) och å andra sidan W M, angående SVS beslut att inte utfärda ett intyg som visar att W M omfattades av det österrikiska systemet för social trygghet under perioden från den 1 januari 2017 till den 31 mars 2018.

Tillämpliga bestämmelser

Internationell rätt

EES-avtalet

3 Syftet med avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet av den 2 maj 1992 (EGT L 1, 1994, s. 3; svensk specialutgåva, område 2, volym 11, s. 37), i dess lydelse enligt avtalet om Republiken Bulgariens och Rumäniens deltagande i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EUT L 221, 2007, s. 15) (nedan kallat EES-avtalet) är, enligt dess artikel 1, att främja ett fortgående och balanserat stärkande av handeln och de ekonomiska förbindelserna mellan de avtalsslutande parterna på lika konkurrensvillkor och med respekt för samma regler, i avsikt att skapa ett homogent Europeiskt ekonomiskt samarbetsområde, kallat EES. För att uppnå dessa mål omfattar associeringen, i enlighet med bestämmelserna i EES-avtalet, bland annat fri rörlighet för personer.

4 Av artikel 2 i EES-avtalet följer under b att enligt det avtalet avses med stater i Europeiska frihandelssammanslutningen (Efta) Island, Furstendömet Liechtenstein och Konungariket Norge och under c att det med avtalsslutande parter avses vad beträffar Europeiska unionen och dess medlemsstater: unionen och dess medlemsstater, eller unionen, eller dess medlemsstater.

5 Tredje delen av EES-avtalet, med rubriken ”Fri rörlighet för personer, tjänster och kapital”, innehåller i kapitel 1, med rubriken ”Arbetstagare och egenföretagare”, artiklarna 28–30.

6 I artikel 28.1 i EES-avtalet anges att fri rörlighet för arbetstagare ska säkerställas mellan EU-medlemsstaterna och Eftastaterna.

7 I artikel 29 i avtalet hänvisas till bilaga VI till avtalet för genomförandet av fri rörlighet för arbetstagare och egenföretagare inom den sociala trygghetens område.

8 Bilaga VI (Social trygghet) i EES-avtalet omfattar enligt gemensamma EES-kommitténs beslut nr 76/2011 av den 1 juli 2011 om ändring av bilaga VI (Social trygghet) och protokoll 37 till EES-avtalet (EUT L 262, 2011, s. 33), som trädde i kraft den 1 juni 2012, förordning nr 883/2004 och förordning nr 987/2009 i deras egenskap av ”rättsakter som förtecknas i denna bilaga”. Före detta datum var det förordning nr 1408/71 som angavs i nämnda bilaga.

9 I bilaga VI till EES-avtalet anges dessutom att trots vad som sägs i protokoll 1 till detta avtal ”ska termen medlemsstat(er) i de rättsakter som förtecknas i denna bilaga, förutom den innebörd den har i de relevanta EU-akterna, även avse Island, Liechtenstein och Norge”.

Avtalet om fri rörlighet för personer

10 Artikel 8 i avtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Schweiziska edsförbundet, å andra sidan, om fri rörlighet för personer, undertecknat i Luxemburg den 21 juni 1999 (EGT L 114, 2002, s. 6) (nedan kallat ”avtalet om fri rörlighet för personer”), med rubriken ”Samordning av systemen för social trygghet” här följande lydelse:

”De avtalsslutande parterna skall, i enlighet med bilaga II, fastställa bestämmelser för samordning av systemen för social trygghet, för att säkerställa särskilt

a) likabehandling,

b) fastställande av tillämplig lagstiftning,

…”

11 I artikel 1 i bilaga II till avtalet om fri rörlighet för personer, med rubriken ”Samordningen av socialförsäkringssystemen”, i den lydelse som är tillämplig från och med den 1 april 2012, föreskrivs följande:

”1. De avtalsslutande parterna är överens om att på området samordning av socialförsäkringssystemen sinsemellan tillämpa de unionsrättsakter som det hänvisas till, och så som dessa har ändrats, i avsnitt A i denna bilaga eller därmed likvärdiga regler.

2. När begreppet ’medlemsstat(er)’ förekommer i de rättsakter som det hänvisas till i avsnitt A i denna bilaga avses utöver de stater som omfattas av Europeiska unionens relevanta rättsakter även Schweiz.”

12 Avsnitt A i bilaga II till avtalet om fri rörlighet för personer, med rubriken ”Rättsakter till vilka det hänvisas”, omfattar bland annat förordningarna nr 883/2004 och nr 987/2009, vilka har ersatt förordning nr 1408/71.

Unionsrätt

Förordning nr 1408/71

13 Enligt artikel 2 med rubriken ”Personkrets” i förordning nr 1408/71, vilken med verkan från den 1 maj 2010 har upphävts och ersatts av förordning nr 883/2004, skulle den förordningen tillämpas på dem som är medborgare i en medlemsstat eller är statslösa eller flyktingar bosatta inom en medlemsstats territorium och som omfattas eller har omfattats av lagstiftningen i en eller flera medlemsstater, samt deras familjemedlemmar och efterlevande.

14 Avdelning II i förordning (EG) nr 1408/71 hade rubriken ”Bestämmande av tillämplig lagstiftning” och omfattar bland annat artiklarna 13 och 14a i den förordningen.

15 I artikel 13 i nämnda förordning, med rubriken ”Allmänna regler”, föreskrevs följande:

”1. Om något annat inte följer av artiklarna 14c och 14f skall personer för vilka denna förordning gäller omfattas av lagstiftningen i endast en medlemsstat. Denna lagstiftning skall bestämmas enligt bestämmelserna i denna avdelning.

2. Om något annat inte följer av artikel 14–17 gäller följande:

a) …

b) Den som är egenföretagare inom medlemsstats territorium skall omfattas av den stats lagstiftning även om han är bosatt inom en annan medlemsstats territorium.

…”

16 I artikel 14a i förordningen, med rubriken ”Särskilda regler för andra egenföretagare än sjömän”, föreskrevs följande:

”Artikel 13.2 b ska tillämpas med beaktande av följande undantag och omständigheter:

…

2) Den som normalt är egenföretagare inom två eller flera medlemsstaters territorier skall omfattas av lagstiftningen i den medlemsstat inom vars territorium han är bosatt, om han utför någon del av sitt arbete inom den medlemsstatens territorium. Om han inte utför något arbete inom den medlemsstats territorium där han är bosatt skall han omfattas av lagstiftningen i den medlemsstat inom vars territorium han utför sitt huvudsakliga arbete. Kriterier för vad som skall anses vara huvudsakligt arbete fastställs i den förordning som anges i artikel 98.

…”

Förordning nr 883/2004

17 Avdelning II i förordning nr 883/2004 har rubriken ”Fastställande av tillämplig lagstiftning” och omfattar bland annat artiklarna 11 och 13 i den förordningen.

18 I artikel 11.1 i förordningen föreskrivs följande:

”De personer som denna förordning tillämpas på skall omfattas av endast en medlemsstats lagstiftning. Denna lagstiftning skall fastställas i enlighet med denna avdelning.”

19 I artikel 13 i förordningen, med rubriken ”Verksamhet i två eller flera medlemsstater”, föreskrivs följande i punkt 2:

”En person som normalt bedriver verksamhet som egenföretagare i två eller flera medlemsstater skall omfattas av

a) lagstiftningen i den medlemsstat där han är bosatt, om han bedriver en väsentlig del av sin verksamhet i denna medlemsstat,

eller

b) lagstiftningen i den medlemsstat där hans verksamhets huvudsakliga intressen finns, om han inte är bosatt i en av de medlemsstater där han bedriver en väsentlig del av sin verksamhet.”

20 I artikel 87 angående övergångsbestämmelser i samma förordning, anges följande i punkt 8:

”Om en person enligt denna förordning omfattas av lagstiftningen i en annan medlemsstat än den som fastställs i enlighet med avdelning II i [förordning nr 1408/71], ska den lagstiftningen fortsätta tillämpas när den rådande situationen förblir oförändrad och under alla omständigheter under högst tio år från den dag då denna förordning ska börja tillämpas, om inte personen i fråga ansöker om att omfattas av den lagstiftning som ska tillämpas enligt den här förordningen. Ansökan skall inlämnas inom tre månader från och med den dag då denna förordning börjar tillämpas till behörig institution i den medlemsstat vars lagstiftning skall tillämpas enligt den här förordningen, om den berörda personen omfattas av lagstiftningen i den medlemsstaten från och med den dag då denna förordning börjar tillämpas. Om ansökan görs efter denna tidsfrist, skall bytet av tillämplig lagstiftning ske från och med den första dagen i den månad som följer.”

Förordning nr 987/2009

21 I artikel 14 i förordning nr 987/2009 föreskrivs följande:

”…

5b Marginellt arbete ska inte räknas med vid fastställandet av tillämplig lagstiftning enligt artikel 13 i [förordning nr 883/2004]. Artikel 16 i [förevarande förordning] ska också tillämpas i dessa fall.

…

8. När artikel 13.1 och 13.2 i [förordning nr 883/2004] tillämpas, ska uttrycket ’väsentlig del av arbetet som anställd eller av verksamheten som egenföretagare i en medlemsstat’ anses innebära att en kvantitativt omfattande del av allt arbete som anställd eller av all verksamhet som egenföretagare i den medlemsstaten, utan att det nödvändigtvis behöver röra sig om den största delen av arbetet eller verksamheten.

För att kunna avgöra huruvida en väsentlig del av arbetet som anställd eller verksamheten utförs i en medlemsstat, ska följande vägledande kriterier beaktas:

a) …

b) När det gäller verksamhet som egenföretagare, omsättning, arbetstid, antal tillhandahållna tjänster och/eller inkomst.

Inom ramen för en samlad bedömning ska en andel som understiger 25 % av ovannämnda kriterier vara en indikator på att en väsentlig del av arbetet som anställd eller verksamheten inte utförs i den berörda medlemsstaten.

9. När artikel 13.2 b i [förordning nr 883/2004] tillämpas, ska en egenföretagares verksamhets ’huvudsakliga intressen’ fastställas med beaktande av alla aspekter av egenföretagarens

förvärvsverksamhet, bland annat den ort som är det fasta och permanenta sätet för egenföretagarens verksamhet, verksamhetens stadigvarande karaktär eller dess varaktighet, antalet tillhandahållna tjänster samt egenföretagarens preferens såsom den framgår av samtliga omständigheter.

…”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

22 Den 14 april 2020 ansökte W M, som är österrikisk och liechtensteinsk medborgare, om att SVS, på grundval av förordning nr 1408/71, skulle utfärda en blankett E101 som visade att han omfattades av det österrikiska systemet för social trygghet under den aktuella perioden, under vilken han samtidigt i egenskap av egenföretagare var yrkesverksam som läkare i Österrike, Liechtenstein och Schweiz, vilket motsvarade 19 procent, 78 procent respektive 3 procent av hans inkomst.

23 Innan han den 1 januari 2017 började bedriva ytterligare verksamhet som egenföretagare i Schweiz var W M samtidigt verksam som egenföretagare i Liechtenstein och Österrike och omfattades, med anledning av att han var bosatt i Österrike, av den österrikiska lagstiftningen om social trygghet enligt artikel 14a.2 i förordning nr 1408/71.

24 Eftersom förordning nr 883/2004 hade ersatt förordning nr 1408/71, bedömde SVS den berördes ansökan på så sätt att den avsåg att erhålla ett formulär A1 med stöd av förordningarna nr 883/2004 och nr 987/2009 och avslog ansökan genom beslut av den 21 oktober 2020. Skälet till avslagsbeslutet var att dessa förordningar visserligen var tillämpliga på de tre berörda staterna i förbindelserna med Furstendömet Liechtenstein, på grund av EES-avtalet, och i förbindelserna med Schweiziska edsförbundet, på grund av avtalet om fri rörlighet för personer. I förevarande fall saknas emellertid ett avtal som omfattar både EES-staterna och Schweiziska edsförbundet, vilket innebär att W M:s verksamhet under den aktuella perioden ska omfattas av lagstiftningen i var och en av dessa stater separat.

25 Bundesverwaltungsgericht (Federala förvaltningsdomstolen, Österrike) biföll W M:s överklagande av detta beslut och slog fast att det var lämpligt att utfärda ett intyg till den berörde om att han under den aktuella perioden omfattades av det österrikiska systemet för social trygghet.

26 Nämnda domstol fann att situationen i det nationella målet, vad gäller den verksamhet som bedrivits i Österrike och Liechtenstein, skulle prövas på grundval av EES-avtalet och, vad gäller den verksamhet som bedrivits i Österrike och Schweiz, på grundval av avtalet om fri rörlighet för personer och att det i detta avseende var viktigt att fastställa huruvida W M:s yrkesverksamhet i Schweiz utgjorde en förändring i den mening som avses i artikel 87.8 i förordning nr 883/2004, så att förordning nr 1408/71 inte längre var tillämplig i förevarande fall.

27 Nämnda domstol drog för det första, med avseende på EES-avtalet, slutsatsen att W M, i enlighet med artikel 14a i förordning nr 1408/71, omfattades av den österrikiska lagstiftningen om social trygghet för yrkesverksamhet som bedrivits i dessa stater. Enligt samma domstol var den omständigheten att W M samtidigt bedrev ytterligare yrkesverksamhet i Schweiz inte relevant mot bakgrund av det avtalet och utgjorde således inte någon förändring av den rådande situationen i den mening som avses i artikel 87.8 i förordning nr 883/2004. Den fann för det

andra, vad gäller avtalet om fri rörlighet för personer, att W M, i enlighet med artikel 13 i förordning nr 883/2004, även omfattades av den österrikiska lagstiftningen om social trygghet, eftersom han utövade huvuddelen av sin yrkesverksamhet i Österrike, där han var bosatt.

28 SVS överklagade detta beslut till Verwaltungsgerichtshof (Högsta förvaltningsdomstolen, Österrike), som är den hänskjutande domstolen. Den domstolen erinrade om att fastställandet av vilken lagstiftning om social trygghet som är tillämplig på en unionsmedborgare som bedriver yrkesverksamhet i flera medlemsstater regleras i förordning nr 883/2004, jämförd med förordning nr 987/2009. Enligt samma domstol är dessa förordningar tillämpliga i förbindelserna med andra stater genom avtal, särskilt EES-staterna, däribland Furstendömet Liechtenstein, enligt EES-avtalet och, enligt avtalet om fri rörlighet för personer, Schweiziska edsförbundet.

29 Den hänskjutande domstolen hyser tvivel om huruvida tillvägagångssättet att, inom ramen för EES-avtalet, å ena sidan, och inom ramen för avtalet om fri rörlighet för personer, å andra sidan, separat pröva vilken lagstiftning om social trygghet som är tillämplig, i enlighet med bestämmelserna i förordningarna nr 1408/71 och nr 883/2004, är förenligt med den princip om en enda tillämplig lagstiftning som följer av artikel 13.1 i förordning nr 1408/71 och i artikel 11 i förordning nr 883/2004. Det kan nämligen inte uteslutas att en sådan separat prövning, under andra omständigheter än de som är aktuella i det nationella målet, kan leda till att olika lagstiftningar tillämpas samtidigt för samma person och för samma period. Den hänskjutande domstolen anser därför att det är nödvändigt att ombe EU-domstolen om ett klargörande av huruvida förordningarna nr 1408/71 och nr 883/2004 är tillämpliga på en sådan situation som den som är aktuell i det nationella målet och, om så är fallet, hur de ska tillämpas.

30 Om EU-domstolen skulle anse att dessa förordningar är tillämpliga i förevarande fall, vill den hänskjutande domstolen dessutom få klarhet i hur övergångsbestämmelsen i artikel 87.8 i förordning nr 883/2004 ska tolkas i en sådan situation som den som är aktuell i det nationella målet.

31 Den hänskjutande domstolen har framhållit att W M som, före den aktuella perioden och innan han påbörjade den ytterligare yrkesverksamheten i Schweiz, var verksam som egenföretagare i Liechtenstein och Österrike samtidigt och omfattades, med anledning av att han var bosatt i Österrike, av den österrikiska lagstiftningen om social trygghet enligt artikel 14a.2 i förordning nr 1408/71. I förordning nr 883/2004 som har ersatt förordning nr 1408/71 föreskrivs emellertid i punkt 2 att om verksamhet som egenföretagare bedrivs i flera medlemsstater är lagstiftningen i den medlemsstat där vederbörande är bosatt endast tillämplig om denne bedriver en väsentlig del av sin verksamhet i denna medlemsstat, och om så inte är fallet är lagstiftningen i den medlemsstat där dennes verksamhets huvudsakliga intressen finns tillämplig. Således borde liechtensteinsk lagstiftning vara tillämplig med avseende på W M under den aktuella perioden på grund av att han utövar en väsentlig del av sin verksamhet i Liechtenstein. Enligt artikel 87.8 i förordning nr 883/2004 ska den österrikiska lagstiftningen om social trygghet emellertid fortsätta att tillämpas på den berörde, eftersom hans situation förblev oförändrad efter det att denna förordning hade trätt i kraft.

32 Den hänskjutande domstolen vill få klarhet i huruvida den omständigheten att W M, som redan är yrkesverksam i två stater, varav en EU-medlemsstat och en Eftastat som är part i EES-avtalet, börjar bedriva ytterligare yrkesverksamhet av ringa omfattning i en tredje stat, nämligen Schweiziska edsförbundet, utgör en förändring av den rådande situationen i den mening som avses i artikel 87.8 i förordning nr 883/2004.

33 Verwaltungsgerichtshof (Högsta förvaltningsdomstolen) beslutade under dessa omständigheter att vilandeförklara målet och att ställa följande tolkningsfrågor till EU-domstolen:

”1) Ska de unionsrättsliga bestämmelserna om fastställande av tillämplig lagstiftning på området för social trygghet enligt [förordning nr 883/2004] jämförd med [förordning nr 987/2009] tillämpas i en situation där en unionsmedborgare samtidigt utövar sin yrkesverksamhet i en medlemsstat i Europeiska unionen, i en Eftastat som är part i EES-avtalet (Liechtenstein) och i Schweiz?

Om fråga 1 besvaras jakande:

2) Ska [förordning nr 883/2004] jämförd med [förordning nr 987/2009] i en situation som den ovannämnda tillämpas på så sätt att prövningen av tillämpligheten av lagstiftningen för social trygghet ska ske separat – å ena sidan i förhållandet mellan EU-medlemsstaten och Eftastaten som är part i EES-avtalet, och å andra sidan i förhållandet mellan EU-medlemsstaten och Schweiziska edsförbundet – och det följaktligen är nödvändigt att utfärda separata intyg om fastställande av tillämplig lagstiftning?

3) Är det fråga om en ändring av ’den rådande situationen’ i den mening som avses i artikel 87.8 i [förordning nr 883/2004], om en yrkesverksamhet påbörjas i en ytterligare stat i vilken nämnda förordning är tillämplig, även om den omständigheten varken enligt [förordning nr 883/2004] eller [förordning nr 1408/71] innebär en ändring vad gäller tillämplig lagstiftning, och verksamhetens omfattning är så ringa att endast cirka 3 procent av den totala inkomsten härrör från den?

Är det därvid av betydelse huruvida samordningen ska ske separat inom ramen för de bilaterala förhållandena mellan de hittills berörda staterna å ena sidan och en av de hittills berörda staterna och den ’ytterligare’ staten å andra sidan i den mening som avses i den andra frågan?”

Prövning av tolkningsfrågorna

34 Den hänskjutande domstolen har ställt sina tre tolkningsfrågor, som ska prövas tillsammans, för att få klarhet i huruvida förordning nr 1408/71 och förordning nr 883/2004, jämförd med förordning nr 987/2009, ska tolkas på så sätt att de är tillämpliga i en situation där en unionsmedborgare, som samtidigt bedriver verksamhet som egenföretagare i en EU-medlemsstat och i en Eftastat som är part i EES-avtalet, påbörjar ytterligare verksamhet som egenföretagare i Schweiz. Om så är fallet vill den hänskjutande domstolen få klarhet i huruvida det ska fastställas vilken lagstiftning om social trygghet som är tillämplig enligt dessa förordningar på en sådan situation separat, det vill säga dels på grundval av EES-avtalet vad gäller förhållandet mellan medlemsstaten och Eftastaten som är part i EES-avtalet, dels på grundval av avtalet om fri rörlighet för personer vad gäller förhållandet mellan EU-medlemsstaten och Schweiziska edsförbundet.

35 Det ska inledningsvis erinras om att det i artiklarna 28–30 i EES-avtalet och i dess bilaga VI (Social trygghet) föreskrivs att förordningarna nr 883/2004 och nr 987/2009 ska tillämpas i situationer som rör unionens medlemsstater och Furstendömet Liechtenstein. På samma sätt föreskrivs i avtalet om fri rörlighet för personer, särskilt dess artikel 8 och bilaga II, att dessa förordningar ska tillämpas på situationer som rör unionens medlemsstater och Schweiziska edsförbundet.

36 Härav följer att förordningarna nr 883/2004 och nr 987/2009 är tillämpliga på en sådan situation som den som är aktuell i det nationella målet, där en unionsmedborgare som samtidigt bedriver verksamhet som egenföretagare i Österrike och i Liechtenstein påbörjar ytterligare verksamhet som egenföretagare i Schweiz.

37 En motsatt tolkning skulle innebära att unionsmedborgaren hindrades från att komma i åtnjutande av sina rättigheter enligt förordningarna nr 883/2004 och nr 987/2009 och följaktligen missgynna honom enbart på grund av att han har utövat sin rätt till fri rörlighet inte bara i Liechtenstein utan även i Schweiz.

38 Det följer av domstolens praxis att den fria rörlighet för personer som garanteras genom avtalet om fri rörlighet för personer skulle hämmas om en medborgare i en avtalsslutande stat utsattes för en ofördelaktig behandling i sin ursprungsstat enbart för att ha utövat sin rätt till fri rörlighet (dom av den 26 februari 2019, Wächtler, C-581/17, EU:C:2019:138, punkt 53). En sådan tolkning skulle även medföra att man bortsåg från den omständigheten att EES-avtalet innebär att isländska, liechtensteinska och norska medborgare har rätt att åberopa sina rättigheter enligt förordningarna nr 883/2004 och nr 987/2009 inom unionen, men samtidigt gynnar medlemsstaternas medborgare, vilka kan åberopa dessa rättigheter i nämnda stater (dom av den 26 september 2013, Förenade kungariket/rådet, C-431/11, EU:C:2013:589, punkt 55).

39 Det ska för övrigt påpekas att tillämpningen av förordningarna nr 883/2004 och nr 987/2009 på en sådan situation som den som är i fråga i det nationella målet, vilken berör tre olika stater, minskar risken för att den berörde samtidigt omfattas av flera staters lagstiftning om social trygghet. Enligt principen om en enda tillämplig lagstiftning som eftersträvas i dessa förordningar ska de personer på vilka nämnda förordningar är tillämpliga nämligen omfattas endast av en medlemsstats lagstiftning. Syftet är att undvika sådana komplikationer som kan uppstå till följd av att flera nationella lagstiftningar ska tillämpas samtidigt, och undanröja komplikationer som skulle följa för de personer som förflyttar sig inom unionen, Eftastater som är parter i EES-avtalet och Schweiz, av partiell eller fullständig kumulering av tillämpliga lagstiftningar (se, för ett liknande resonemang, dom av den 6 juni 2019, V, C-33/18, EU:C:2019:470, punkt 42, och dom av den 13 oktober 2022, Raad van bestuur van de Sociale verzekeringbank (Perioder mellan tillfälliga bemanningsuppdrag), C-713/20, EU:C:2022:782, punkt 39).

40 När det gäller villkoren för tillämpning av förordningarna nr 883/2004 och nr 987/2009 på en sådan situation som den som är aktuell i det nationella målet, konstaterar domstolen att eftersom dessa förordningar tillämpas på två olika rättsliga grunder, nämligen EES-avtalet och avtalet om fri rörlighet för personer, ska fastställandet av den lagstiftning om social trygghet som var tillämplig på den berörda personen under den aktuella perioden logiskt sett återspegla denna uppdelning.

41 I förevarande fall ska nämnda förordningar således tillämpas separat, det vill säga å ena sidan vad beträffar förhållandet mellan Republiken Österrike och Furstendömet Liechtenstein, på grundval av EES-avtalet, såsom var fallet redan innan W M började utöva ytterligare verksamhet som egenföretagare i Schweiz och å andra sidan vad beträffar förhållandet mellan Republiken Österrike och Schweiziska edsförbundet, på grundval av avtalet om fri rörlighet för personer.

42 Vad för det första gäller EES-avtalet, som bland annat reglerar situationer som rör Republiken Österrike och Furstendömet Liechtenstein, anges i artikel 13.2 a i förordning nr 883/2004 att den berörda personen ska omfattas av lagstiftningen i den medlemsstat där personen är bosatt, om han eller hon bedriver en väsentlig del av sin verksamhet där. I artikel 14.8 i förordning nr 987/2009 preciseras att när artikel 13.1 och 13.2 i förordning nr 883/2004 tillämpas, ska uttrycket

”väsentlig del av arbetet som anställd eller av verksamheten som egenföretagare” i en medlemsstat anses innebära att en kvantitativt omfattande del av allt arbete som anställd eller av all verksamhet som egenföretagare bedrivs i den medlemsstaten, utan att det nödvändigtvis behöver röra sig om den största delen av arbetet eller verksamheten. Vid bedömningen av om en väsentlig del av verksamheten utförs i en medlemsstat ska, när det gäller verksamhet som egenföretagare, omsättning, arbetstid, antal tillhandahållna tjänster och/eller inkomst beaktas. Inom ramen för en samlad bedömning ska en andel som understiger 25 procent av ovannämnda kriterier vara en indikator på att en väsentlig del av verksamheten inte utförs i den berörda medlemsstaten.

43 Det framgår av beslutet om hänskjutande att W M under den aktuella perioden samtidigt utövade sin yrkesverksamhet i Österrike och i Liechtenstein, vilken motsvarade 19 procent respektive 78 procent av hans inkomst. Den yrkesverksamhet som den berörda personen utövade under den aktuella perioden i den medlemsstat där han var bosatt, det vill säga Republiken Österrike, utgjorde således mindre än 25 procent av hans inkomster. Han kan således inte anses ha utfört en väsentlig del av verksamheten i den medlemsstaten vid den tiden.

44 I artikel 13.2 b i förordning nr 883/2004 föreskrivs att om den berörda personen inte är bosatt i den medlemsstat där han eller hon bedriver en väsentlig del av sin verksamhet, ska personen omfattas av lagstiftningen i den medlemsstat där hans eller hennes huvudsakliga intressen finns. Enligt artikel 14.9 i förordning nr 987/2009 ska, när nämnda artikel 13.2 b tillämpas, en egenföretagares verksamhets ”huvudsakliga intressen” fastställas med beaktande av alla aspekter av egenföretagarens förvärvsverksamhet, bland annat den ort som är det fasta och permanenta sätet för egenföretagarens verksamhet, verksamhetens stadigvarande karaktär eller dess varaktighet, antalet tillhandahållna tjänster samt egenföretagarens preferens såsom den framgår av samtliga omständigheter.

45 Med hänsyn till att W M under den aktuella perioden utförde större delen av sin yrkesverksamhet i Liechtenstein, då hans huvudsakliga intressen fanns i den staten, skulle han, enligt artikel 13.2 b i förordning nr 883/2004, jämförd med artikel 14.9 i förordning nr 987/2009, omfattas av den liechtensteinska lagstiftningen om social trygghet under den aktuella perioden.

46 Under denna period omfattades W M följaktligen i princip av lagstiftningen i en annan medlemsstat än den vars lagstiftning han omfattades av enligt avdelning II i förordning nr 1408/71, det vill säga den österrikiska lagstiftningen om social trygghet.

47 I en sådan situation föreskrivs emellertid i artikel 87.8 i förordning nr 883/2004 att den lagstiftning om social trygghet som är tillämplig i enlighet med avdelning II i förordning nr 1408/71 ska fortsätta tillämpas när den rådande situationen förblir oförändrad och under alla omständigheter under högst tio år från den dag då förordning nr 883/2004 ska börja tillämpas.

48 Det ska således kontrolleras huruvida den rådande situationen förblivit oförändrad under den aktuella perioden. Om så är fallet ska nämligen den österrikiska lagstiftningen om social trygghet fortsätta att tillämpas på W M. Härvidlag ska det närmare bestämt fastställas om den omständigheten att W M, som redan var verksam som egenföretagare samtidigt i en EU-medlemsstat, det vill säga Republiken Österrike, och en Eftastat som är part i EES-avtalet, det vill säga Furstendömet Liechtenstein, samtidigt börjar bedriva ytterligare verksamhet som egenföretagare som motsvarar 3 procent av dennes totala inkomst i Schweiz, utgör en förändring av den rådande situationen i den mening som avses i artikel 87.8 i förordning nr 883/2004.

49 I detta avseende räcker det att konstatera, i likhet med vad Europeiska kommissionen har anfört i sitt skriftliga yttrande, att Schweiziska edsförbundet inom ramen för EES-avtalet, som bland annat reglerar förbindelserna mellan Republiken Österrike och Furstendömet Liechtenstein, utgör ett tredjeland. Den omständigheten att den berörda personen utövar yrkesverksamhet i Schweiz saknar följaktligen relevans för den kontroll som ska göras.

50 Av detta följer att även om W M utövade ytterligare verksamhet som egenföretagare i Schweiz under den aktuella perioden, förblev den situation som rådde innan förordning nr 883/2004 trädde i kraft oförändrad. Den berörde skulle således med tillämpning av artikel 87.8 i denna förordning fortsätta att omfattas av den österrikiska lagstiftningen om social trygghet.

51 För det andra, när det gäller avtalet om fri rörlighet för personer, som bland annat reglerar de situationer som inbegriper Republiken Österrike och Schweiziska edsförbundet, ska det påpekas att W M under den aktuella perioden samtidigt utövade verksamhet som egenföretagare i Österrike och Schweiz som uppgick till cirka 19 procent respektive 3 procent av hans inkomster. Även om den berörda personens yrkesverksamhet i Österrike, där han var bosatt, var den dominerande, utgjorde den mindre än 25 procent av hans inkomster. I enlighet med artikel 14.8 i förordning nr 987/2009 kunde artikel 13.2 a i förordning nr 883/2004 således inte tillämpas på W M, utan han skulle, i enlighet med artikel 13.2 b i denna förordning, omfattas av lagstiftningen i den medlemsstat där hans huvudsakliga intressen finns.

52 Eftersom W M under den aktuella perioden var bosatt i Österrike och med avseende på avtalet om fri rörlighet för personer utövade större delen av sin verksamhet där, hade den berörde sina huvudsakliga intressen i Österrike. W M skulle följaktligen omfattas av den österrikiska lagstiftningen om social trygghet.

53 Denna slutsats påverkas inte av den omständigheten att den berörda personen, under den aktuella perioden, parallellt även bedrev verksamhet som egenföretagare motsvarande 78 procent av sina inkomster i Liechtenstein. Såsom kommissionen har understrukit i sitt skriftliga yttrande är denna omständighet nämligen inte relevant med avseende på avtalet om fri rörlighet för personer, eftersom Furstendömet Liechtenstein inom ramen för detta avtal utgör ett tredjeland.

54 Av detta följer att i enlighet med de relevanta bestämmelserna i förordningarna nr 1408/71 och nr 883/2004, vilka är tillämpliga på situationen i det nationella målet enligt EES-avtalet och avtalet om fri rörlighet för personer, som ska prövas separat, är en och samma lagstiftning om social trygghet tillämplig på W M under den aktuella perioden, nämligen den österrikiska lagstiftningen, vilket innebär att de behöriga myndigheterna ska utfärda ett enda intyg.

55 De frågor som ställts ska följaktligen besvaras enligt följande. Förordning nr 1408/71 och förordning nr 883/2004, jämförd med förordning nr 987/2009, ska tolkas på så sätt att de, enligt EES-avtalet och avtalet om fri rörlighet för personer, är tillämpliga i en situation där en unionsmedborgare, som samtidigt bedriver verksamhet som egenföretagare i en EU-medlemsstat och i en Eftastat som är part i EES-avtalet, påbörjar ytterligare yrkesverksamhet som egenföretagare i Schweiz. I enlighet med de relevanta bestämmelserna i dessa förordningar bör tillämplig lagstiftning om social trygghet fastställas separat inom ramen för EES-avtalet, å ena sidan, och inom ramen för avtalet om fri rörlighet för personer, å andra sidan.

Rättegångskostnader

56 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (sjunde avdelningen) följande:

Rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, i dess ändrade och uppdaterade lydelse enligt rådets förordning (EG) nr 118/97 av den 2 december 1996, i dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 631/2004 av den 31 mars 2004, och Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen, i dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 465/2012 av den 22 maj 2012, jämförda med Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 987/2009 av den 16 september 2009 om tillämpningsbestämmelser till förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen, i dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 465/2012 av den 22 maj 2012,

ska tolkas så,

att de enligt avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet av den 2 maj 1992, i dess lydelse enligt avtalet om Republiken Bulgariens och Rumäniens deltagande i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och avtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Schweiziska edsförbundet, å andra sidan, om fri rörlighet för personer, undertecknat i Luxemburg den 21 juni 1999, är tillämpliga i en situation där en unionsmedborgare, som samtidigt bedriver verksamhet som egenföretagare i en EU-medlemsstat och i en stat som är medlem i Europeiska frihandelssammanslutningen som är part i avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, påbörjar ytterligare yrkesverksamhet som egenföretagare i Schweiz. I enlighet med de relevanta bestämmelserna i dessa förordningar bör tillämplig lagstiftning om social trygghet fastställas separat dels inom ramen för avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, dels inom ramen för avtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Schweiziska edsförbundet, å andra sidan, om fri rörlighet för personer.

Underskrifter